

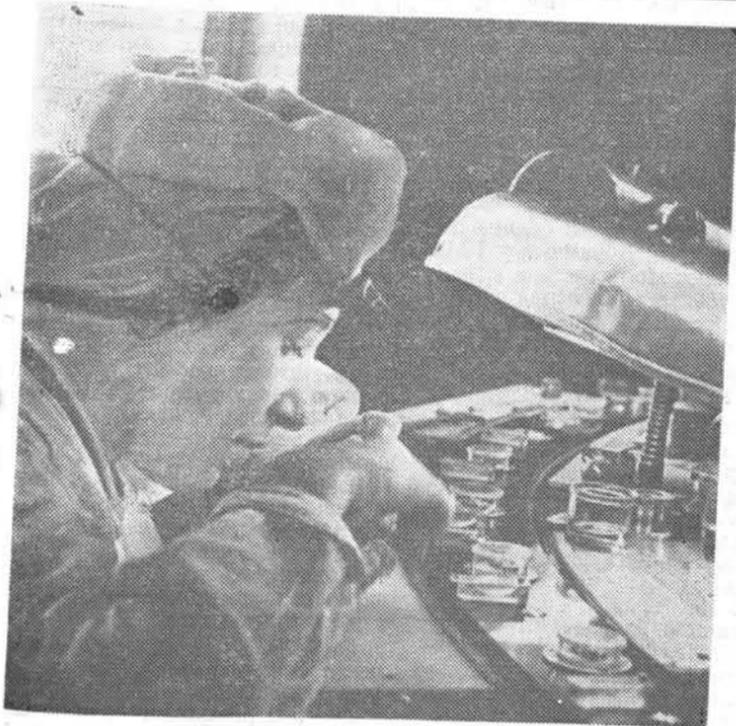
Голас РАДЗІМЫ

ВЫДАННЕ БЕЛАРУСКАЙ СЕКЦЫІ КАМІТЭТА ЗА ВЯРТАННЕ НА РАДЗІМУ
І РАЗВІЦЦЕ КУЛЬТУРНЫХ СУВ'ЯЗЕЙ З СУАЙЧЫНІКАМІ

№ 93 (677)

Лістапад 1962 г.

Год выдання 8-ы

Камсамолка Раіса Кушнер—адна з лепшых зборшчыц 2-га зборачнага цэха Мінскага гадзіннікавага завода. Яна працуе ў брыгадзе камуністычнай працы і паспяхова займаецца ў Беларускай політэхнічнай інстытуце, на механічным факультэце. На здымку: Раіса Кушнер за работай.

Фота В. Марозава.

КРЫЛАТЫЯ ПАМОЧНІКІ

АШМЯНЫ. Не толькі вясной і летам можна ўбачыць самалёты сельскагаспадарчай авіяцыі над палямі калгасаў. Работа для іх знайшла і цяпер: яны ўносяць мінеральныя ўгнаенні на асушаныя тарфянікі. А іх у раёне нямала. У адным толькі калгасе «Парыжская камуна» больш як 300 гектараў. Не менш і ў суседняй сельгасарцелі «Іскра». Але перш чым іх засеяць, трэба ўнесці мінеральныя ўгнаенні. І вось кружыць над былым балотам крылаты памочнік хлеба-раба. 250 тон калчаданнага агарку, сільвініту, фасфарытнай мукі і іншых угнаенняў ужо ўнесена на тарфянікі ў калгасе «Іскра». Угноены асушаныя балоты ў сельгасарцелі «Парыжская камуна».

А. ШЧАТКО.

Новабудоўлі ў вёсцы

НЯСВІЖ. Заможна жывуць хлебаробы сельскагаспадарчай арцелі «Радзіма». Іх старанная праца дае гаспадарцы вялікія прыбыткі. У калгаснікаў паўнаважкі працадзень. Клапоцяцца ў гаспадарцы і аб культурным адпачынку людзей. Напярэдадні святкавання Вялікага Кастрычніка ў вёсцы Саская Ліпка здадзён у эксплуатацыю двухпавярховы палац культуры з глядзельнай залай на 250 чалавек.

Напярэдадні 45-й гадавіны Вялікага Кастрычніка перад калгаснікамі гасцінна расчыніліся дзверы клубаў у сельгасарцелях «Запаветы Леніна» і «Дружба».

І. КРАМІН.

Залаты тайнік у Алатау

АЛМА-АТА. Перспектыўнае месцанарадженне руднага золата выявілі геологі ў перадрогях Джунгарскага Алатау. Выяўлена некалькі кварцавых жыл і багатым утрыманнем золата і серабра.

Разведка працягваецца.

Беларускі народ шырока адзначаў дваццацігоддзе з дня гібель легендарнага партызана К. С. Заслонова. Да гэтай даты ў Оршу з'ехаліся з розных куткоў краіны яго сябры па зброі. Цёпла праходзілі сустрэчы былых партызан. На здымку: баявыя саратнікі К. С. Заслонова (злева направа) А. І. Стук, А. С. Крушынін, І. А. Краснікаў, В. І. Ванцееў, М. І. Вашкін, П. Д. Свірын, Ф. П. Белянікоў, Г. В. Чэканін, А. А. Шмыркін.

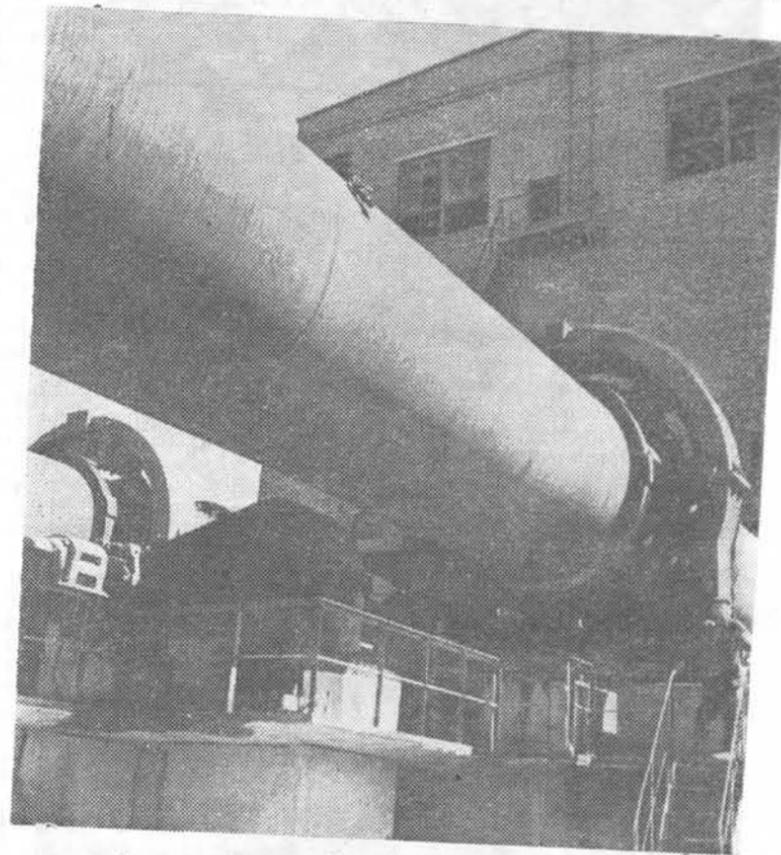
У лік 1963 года

САЛІГОРСК. Гарнякі Салігорска дзень і ноч штурмуюць кладавыя старобінскай зямлі. Няспынным патокам ідзе нагара беларускі сільвініт. Сантыметр за сантыметрам угрызаюцца ў камяністую пароду магутныя горнапраходчыя камбайны, пракладаючы пад зямлёй цэлыя лабірынты.

Толькі адзін экіпаж такога камбайна, якім кіруе член абкома партыі машыніст Міхаіл Пінчук, прайшоў сёлета 2.700 пагонных метраў горных выпрацовак, на 65 дзён раней тэрміну выканаў сваё гадавое заданне.

Цяпер гэты калектыў працуе ў лік пятага года сямігадовага Стаўшы на працоўную вахту ў гонар Пленума ЦК КПСС, экіпаж Пінчука да дня адкрыцця Пленума рашыў прайсці 150 пагонных метраў горных выпрацовак звыш гадавога задання, выдаць дадаткова сотні тон мінеральных угнаенняў.

ПАРОДАНАЙ КОРЭ КРАІНЕ

Віцебскі керамічны завод. Ля вярчальных печаў.

Фота Г. Уславава.

ВЫПРАБАВАННЕ ПЛАЦІНЫ... ЗЕМЛЕТРАСЕННЕМ

Незвычайнае выпрабаванне плаціны Нурэкскай ГЭС завяршылі энергетыкі і будаўнікі. Мадэль плаціны, устаноўленая на спецыяльна сканструяванай грузінскай вучонымі сейсмічнай платформе, была падвергнута імітаванаму землетрасенню. Ці мае плаціна неабходны запас трываласці, каб вытрымаць падземныя штуршкі высокіх балаў? Выпрабаванне дало на гэты пытанне станоўчы адказ.

* * * * *

БЕЛАРУСКІЯ МАСТАКІ ЗА РУБЯЖОМ

Выстаўка падарожных замалёвак адкрылася ў доме дружбы з народамі зарубезных краін. Гэта—своеасаблівае справаздача дзесяці беларускіх мастакоў аб іх падарожжах па розных краінах Алоўкам, Актарэлю, Маслам С. Герус, А. Казлоўскі, І. Ахрэмыч, Б. Малкін і іншых адлюстравалі ў сваіх работах пейзажы Італіі і Грэцыі, жыццё брацкіх сацыялістычных краін — Балгарыі, Чэхаславакіі, Румыніі, Мангольскай Народнай Рэспублікі, а таксама сучаснай Англіі, Францыі, Швецыі, Лівана.

(ТАСС).

* * * * *

ПА ПУЦЁУКАХ КАЛГАСА

— Куды ў цябе пуцёўка? — пытае Мікалай Шаптыка ў брыгадзіра Мікалая Ермака.

— У Друскенікі, — адказвае той.

— А я, брат, у Пяцігорску быў. Вельмі добра адпачыў.

— Такія размовы ў калгасе «Чырвоная змена» Любанскага

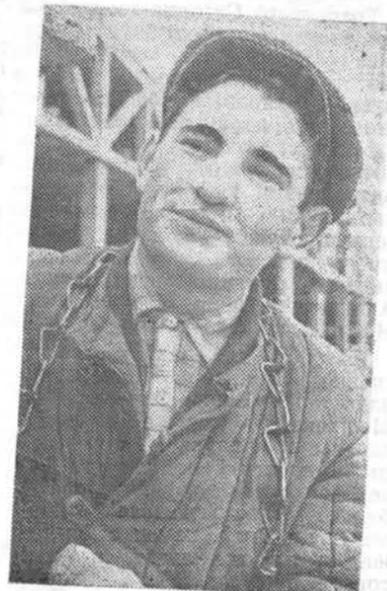
раёна можна чуць даволі часта. І яны нікога не здзіўляюць. Справа ў тым, што за кошт арцельных сродкаў многія хлебаробы штогод папраўляюць сваё здароўе ў лепшых дамах адпачынку і санаторыях краіны. Адпачывалі сёлета ў здраўніцах радавыя калгаснікі Васіліса Прышчэпа, Кацярына Галай, Мікалай Шаптыка, шафёр Адам Ашуйка, брыгадзір паляводчай брыгады Мікалай Ярмак і многія іншыя.

Людзі ў калгасе адчуваюць пастаянны клопат аб сабе. 352 старэйшым калгаснікам устаноўлены пажыццёвыя пенсіі. Многа год гэтыя хлебаробы аддалі працы ў родным калгасе. З пачатку заснавання арцель працавалі ў ёй Марыя Кандратаўна Коўшар, Настасся Яфімаўна Дзікун, Сідар Ігнатавіч Шаптыка і іншыя. Праўленне арцель устаноўліла ім пенсіі. У мінулым годзе калгас выдаў пенсіянерам больш чым на 6 тысяч рублёў прадуктаў і каля 27 тысяч рублёў грашыма. А сёлета будзе выдадзена значна больш.

Матэрыяльную дапамогу ў калгасе атрымліваюць цяжарныя жанчыны.

Вялікая дапамога аказваецца хлебаробам праз касу ўзаемадапамогі. Сёлета яна ўжо выдала 6.200 рублёў.

В. ВІЧОК.

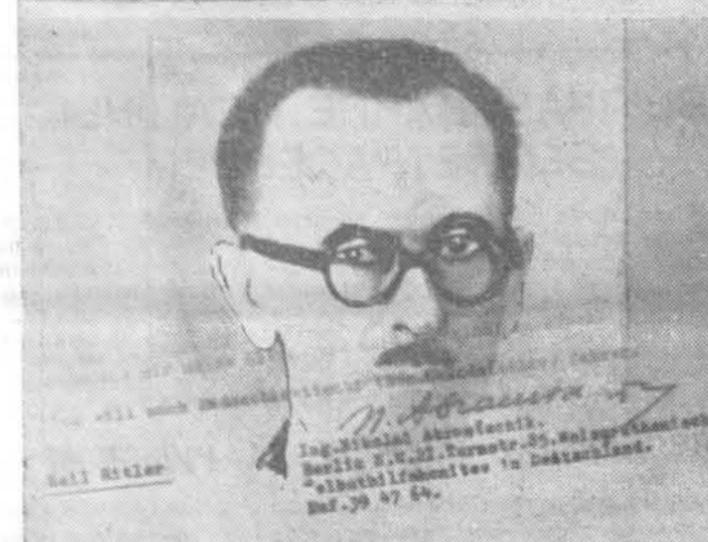

Перадавы мантажнік на будаўніцтве Баранавіцкага тэкстыльнага камбіната камсамалец Уладзімір Зорка.

Фота В. Лупейкі.

КІНАДАКУМЕНТЫ СВЕДЧАЦЬ

«Залычыла родная зямля раны страшнага ліхалецця, высахлі слёзы на вачах маці, але раны сэрца засталіся, памяць сэрца засталася, народ памятае». — гэтымі словамі пачынаецца новы фільм Мінскай кінастудыі «Людзі з чорнымі душамі»* — незвычайны фільм, у якім сабраны толькі дакументальныя кадры, і кожны з іх гаворыць, сведчыць, абвінавачвае.

Больш года аўтары яго — беларускі пісьменнік І. Гурскі і рэжысёр П. Шамшур — дэталёва, скрупулёзна вывучалі арыгінальныя архіўныя дакументы, прагледзелі тысячы метраў трафейнай кінахронікі, выслушалі расказы многіх, многіх сведкаў, людзей, якім пашчаслілася вырвацца з рук здраднікаў, справядліва названых народам «людзьмі з чорнымі душамі».

Хто ж яны, гэтыя людзі без жалю і сумлення? Хто ўклаў у іх рукі зброю, каб забіваць жанчын і дзяцей, паганіць родную зямлю?

І фільм адказвае. Ён паказвае тое, аб чым сягоння вельмі б хацелі забыць беларускія буржуазныя нацыяналісты: іх ранейшую службу фашызму, іх крываваыя планы зрабіць Беларусь калоніяй трэцяга рэйха, а народ — рабамі.

Сягоння спадар Астроўскі, вядома, не расказвае сваім «сябрам», як у акупіраваным Мінску гітлераўцы зрабілі яго «прэзідэнтам» і чым за гэта трэба было плаціць, як ён, верхавод нацыяналістаў, дапамагаў фашыстам ажыццяўляць план «Ост», згодна з якім прадугледжвалася «высяленне» 75 працэнтаў беларускага насельніцтва з займаемай ім тэрыторыі.

Высяленне? Так фашысты зашыфравалі план бялагічнага вынішчэння народа. Факты? Вы іх убачыце ў фільме. Аператары Гебельса пабывалі і ў Трасцянеці.

Трасцянец! Сягоння гэта сімвал пакут і трагедыі сотняў тысяч замучаных, спаленых. Так, там палалі грозныя вогнішчы, там гарэлі людзі. Там разам з супрацоўнікамі мінскага СД чынілі расправу над савецкімі грамадзянамі і гадунцы Астроўскага. І там, у Трасцянецы, уручалі ім узнагароды за верную службу — акты на валоданне зямлёй і... мыла, каб змыць з рук кроў сваіх ахвяр. Але што змые яе з сумлення? Нішто!

Падобны да Астроўскага і спадар Станкевіч, цяперашні рэдактар «Вацкіўшчыны» ў Мюнхене. Па тых жа сцэжках здрады прабіраўся і ён да ўлады. І дасягнуў яе, стаўшы даверанай асобай гаўляйтэра Кубэ. Аб гэтым расказвае ў фільме Давід Эгоф, немец з Паволжа, былы начальнік паліцэйскага горада Барысава (а Станкевіч быў там бургамістрам):

«Восьмага лістапада 1941 года Станкевіч наладзіў банкет у горадзе Стара-Барысава, дзе ён выступаў з прамовай перад сходам паліцэйскіх з заклікам быць вернымі сваёй прысязе... І наступнай раніцай быў праведзены расстрэл васьмі тысяч чалавек».

Разам з гітлераўцамі расстрэльвалі савецкіх людзей і падначаленыя Станкевічу паліцэйскія.

Так, верна служыў злычынц Станкевіч фашыстам. Нездарма яны ставілі яго ў прыклад іншым бургамістрам.

Яшчэ адзін герой фільма: Францішак Кушал, слуга ўсіх паноў, цяпер генерал бск арміі. Гэта ён дапамагаў гітлераўцам

* Людзі з чорнымі душамі. 4-часткавы дакументальны фільм. Аўтары сцэнарыя І. Гурскі, П. Шамшур, аператар Л. Аксёненка. Мінская студыя Навукова-папулярных і хранікальна-дакументальных фільмаў. 1962 г.

ператвараць цэлыя раёны Беларусі ў зоны пустыні. Сягоння па Амерыцы раз'язджае «доктар» Уладзіслаў Рыжы-Рыскі. Ён адпускае веруным грахі. Але хто адпусціць іх яму, чым ён замоліць свой разбой? У анкету святошакрымналіст піша, што пачаў сваю рэлігійную дзейнасць у Глыбокім, на Віленшчыне. Так, памятаюць яго там, памятаюць і пракліваюць як саўзядельніка расстрэлаў мірных грамадзян.

Нельга без хвалявання глядзець кадры, якія паказваюць старую жанчыну ля магіл. Аняля Вайцхоўчыч аплаквае трох сыноў, заойтых Рыжым-Рыскім.

«Лайль Гітлер! — Абрамчык», — так звычайна падпісваўся яшчэ адзін здраднік, рэдактар берлінскага нацыяналістычнага лістка «Раніца», той, аб кім у картатэцы гестапа было запісана: «Абрамчык палітычна надзейны і пераконаны вораг Савецкай Расіі...». З фільма даведваемся, як Абрамчык у 1943 годзе па дазволу гестапа едзе ў Беларусь, як збліжаецца са сваім пляменнікам, паліцаем з Радшавіч, і як цяпер паслужліва дае яму прытулак і сховішча ў Парыжы.

Пра Абрамчыка можна пачуць і з вуснаў тых, каго ён цяпер подла ашукаў дзеля сваіх карыслівых мэтай. Злоўлены ў Беларусі шпіён Касцюк аб ім гаворыць так: «Мікалай Абрамчык за граніцай з'яўляецца верхавод беларускіх нацыяналістаў. На грошы, выдаваемыя замежнымі разведкамі, вярбуе шпіёнаў для закідання на тэрыторыю Беларусі. Ён, як і Рагуля, садзейнічае развязванню новай вайны».

Барыс Рагуля, былы намеснік Астроўскага, у фільме прадстаўлены ва ўсім бляску фашысцкага мундзіра са свастыкай.

Не забыты і рэдактар нацыяналістычнага «Беларускага голасу» Сяргей Хмара, ён жа Сіняк. І гэты прыкідваецца святым ягнём. Але ёсць факты, якія выкрываюць яго. Вось адзін з іх: паказанні падсуднага Багданчука на працэсе над работнікамі слонімскага аддзела СД:

«25 лістапада 1943 года прышлі Васіленя і Хмара ў СД, пагаварылі з Жолтакам. Пасля чаго Жолтак мне сказаў, што ў горадзе Слоніме раскрыта падпольная камуністычная арганізацыя і што сягоння будуць арышты».

Вось тады я даведаўся аб тым, што яны прыходзілі да шэфа СД і інфармавалі аб тым, што ёсць такая арганізацыя».

Аўтары фільма паказваюць

нам дакументы, якія сягоння служаць абвінавачваннем той невялікай кучцы правакатараў і кар'ерыстаў, якія выдавалі сябе за правадыроў нацыяналізму, а на самай справе оылі марыянеткамі нямецкіх фашыстаў. Вось яшчэ адзін красамоўны дакумент — стэгут «Беларускай цэнтральнай рады», створанай фашыстамі з мэтай адцягнуць увагу народных мас ад барацьбы.

«На чале Беларускае цэнтральнае рады стаць прэзідэнт, які вызначаецца і адкідаецца генеральным камісарам. Свае выканальныя і адміністрацыйныя распараджэнні Беларускай цэнтральнай рада выдае са згоды генеральнага камісара».

Дададзім толькі, што генеральным камісарам быў генерал войск СС фон Готберг, і адразу стане ўсім відавочнай шкэманасць шгмеў рады.

І так кадры за кадрам перад намі вырысоўваецца гісторыя крывавага часу, гісторыя здрадніцтва беларускіх буржуазных нацыяналістаў.

Сабраны ўнікальныя дакументы, фатаграфіі, кінастужкі, якія ясна і дакладна даказваюць, што верхаводы нацыяналістаў — злачынцы і месца ім на лаве падсудных.

Вось што гаворыць аб здрадніках-нацыяналістах Сокал-Нутылоўскі, якога за мяккой аўявілі «закатаваным бальшавікам»:

«Я добра ведаю Астроўскага, Кушала, Ермачэнку, Станкевіча, Сабалеускага, Рагулю і іншых, якія лічылі сабе правадырамі нацыяналістаў».

Гэта была невялікая групка людзей — кар'ерыстаў, якія клапаціліся болей аб сваёй выгадзе. Яны падтрымлівалі нямецкіх фашыстаў і дапамагалі рававаць Беларусь і панявольваць народ».

Беларускія нацыяналісты, а правільней — нацыянал-фашысты, ніколі не мелі падтрымкі ў народае».

Беларускі народ змагаўся за сваю волю, савецкую Радзіму супраць акупантаў і здраднікаў. І не дзіва, што нацыяналісты заўсёды баіліся свайго народа і цяпер за рубжом схаваліся ад яго гневу і суда. Ім сяньца прэзідэнцкія пасады, яны мараць пакняжыць на нашай зямлі.

Хіба не сімвалічна, што верхаводы іменна ў Мюнхене, калісьці фашызму, выпускаюць свае лісткі з заклікамі да вайны?

Не, спадары безбурнацы, нам ніколі не ажыццявіць сваіх мар. Свабодны народ Беларусі ўжо выбраў свой шлях. Нацыяналістычнаму атрэп'ю нічога не засталася, як гніць на сметніку гісторыі.

Віктар СТАЛЬМАХОВІЧ.

І Х М Е С Ц А

На экраны Мінска дэманструецца дакументальны кінафільм «Людзі з чорнымі душамі». У ім расказваецца аб двух «прэзідэнтах»: Міколе Абрамчыку і Радэславе Астроўскім.

У час майго дваццацігадовага знаходжання за граніцай, у Лондане, я не раз сустракаўся з вышэй памянёнымі «прэзідэнтамі», ведаю іх шкодную дзейнасць і планы на будучае. Шматгадовае знаёмства з імі дае мне права пераканальна заявіць, што Абрамчык і Астроўскі — здраднікі беларускага народа. Але лепш гаварыць аб кожным з іх паасобку.

Мікола Абрамчык — звычайны авантурыст і самазванец, які прысвоіў сабе званне «прэзідэнта» і з дапамогай ксяндза Чэслава Сіповіча пачаў вярбоўку былых дробных ваенных злычынцаў беларускага паходжання ў бельгійскі каталіцкі ўніверсітэт ў горадзе Лювене для перавыхавання іх у духу каталіцкай царквы і так званай «заходняй цывілізацыі».

Карыстаючыся ватыканскімі стипендыямі, Абрамчык і Сіповіч накіравалі ў Лювене каля дваццаці беларускіх «студэнтаў». З будучых уладальнікаў стипендыя і

дыпламаў патрабавалі не навуковую кваліфікацыю, а толькі палітычную надзейнасць, гэта значыць безагаворчную адданасць Ватыкану і Захаду і нянавісць да Савецкага Саюза. Здраднікі, злычынцы і забойцы траплялі за парты каталіцкага ўніверсітэта.

Верхаводам беларускай групы студэнтаў у Лювене быў прызначаны вядомы злачынца Барыс Рагуля.

Пазней Мікола Абрамчык і ксяндз Сіповіч у цесным супрацоўніцтве з амерыканскай разведкай арганізавалі пастайку сваіх «студэнтаў» і іншых беларускіх эмігрантаў у амерыканскую дыверсійна-шпіёнскую школу, якая знаходзіцца ў Заходняй Германіі.

Пасля атрымання «дыпламаў» гэтыя атрыманыя «дыпламаў» закідвалі шпіёны і дыверсанты закідваліся амерыканцамі на тэрыторыю Савецкага Саюза. Абрамчык і Сіповіч накіравалі таксама сваіх людзей у Мюнхен для абслугоўвання амерыканскіх перадач на беларускай мове радыёбракалаў «Свабода». Там працавалі «пракі» Вікенці Жук-Грышквіч, «журналіст» Пётр Сыч, «студэнт» Уладзімір Цвірко і іншыя, распушчаныя радыё анысавыя

Кадры з фільма «Людзі з чорнымі душамі»: 1-2. «Прэзідэнт» Астроўскі заўсёды разам з гітлераўцамі. 3. «Хайль Гітлер! — Абрамчык», — так звычайна ў час акупацыі падпісваўся другі «прэзідэнт», 4. Шпіёны Касцюк і Вострыкаў, засланы на тэрыторыю Беларусі. Іх завербавалі Рагуля і іншыя верхаводы БНР. Няхай яны паглядзіць на сваіх гадунцоў. 5. Пасведчанне, выдадзенае М. Абрамчыкам шпіёну Філіповічу.

УДАСТАТКУ І РАДАСЦІ

Па просьбе нашага суайчынніка Віктара Курдзекі з Аўстраліі мы змяшчаем артыкул аб сённяшніх днях яго вёскі і аб жыцці сваякоў і аднавяскоўцаў.

Вёска Барсукі, дзе жывуць родныя і аднавяскоўцы нашага земляка Віктара Курдзекі, — цэнтр калгаса «Камсамолец» — пабудавана ўздоўж дарогі, што вядзе ад школы на Пасекі-Пералогі. Пакрытыя белым шыферам і гонтам, выстраіліся ў рад гаспадарчыя пабудовы і ўласныя дамы калгаснікаў, якія назаўсёды пакінулі свае хутары, каб працаваць і жыць сумесна. На правы бок ад школы, на месцы старой вёскі, зараз стаіць калгасная электрастанцыя. Тут жа пабудаваны млын і лесаліпка. Непадальк размясціліся жывёлагадоўчыя фермы, а на некаторай адлегласці ад іх парк калгаснай сельскагаспадарчай тэхнікі. Над імі шумяць залацістым лісцем бярозы, пасаджаныя калісці яшчэ каля свайго хаты бацькам Віктара Васілём Курдзекам.

Ласаўборачныя камбайны, Ільномалацілкі, аўтамашыны і іншая тэхніка. Яе абслугоўвае мясцовая моладзь. Калгас на свае сродкі падрыхтаваў на аднагодовых курсах у Глыбокім 14 трактарыстаў, 6 камбайнераў, 16 шафёраў.

Добра працуе моладзь у калгасе. Па 12 гектараў зернявых кожны дзень убіраў на камбайне СК-4 камбайнер Антон Канстанцінавіч Стадольнік з вёскі Пасекі. За сваю працу толькі на ўборцы ўраджаю ён атрымаў каля 800 кілаграмаў хлеба, тону бульбы і 300 рублёў грашмыма. Марыя Карасік — лепшая цялятніца ў калгасе. Любоўю і павагай у калгаснікаў карыстаецца даярка Ірына Стадольнік.

Не адстаюць ад моладзі і пажылыя калгаснікі. Нават стары Васіль Палянін авалодаў жніяркай-самаскідкай і скасіў на ёй у гэтым годзе 116 гектараў збожжавых. 1500 кілаграмаў зерня, 2 тону бульбы, 250 рублёў грашмыма, сена і іншыя прадукты атрымаў ён ад калгаса.

Былы батрак Шытал Уладзімір з вёскі Пералогі зараз брыгадзір паляводчай брыгады. За высокай ўраджаі кукурузы ён узнагароджаны на ВДНГ малым сярэбраным медалем, адрэзам на касцюм і дываном.

А хто не ведае ў вёсцы былога батрака Пупкевіча Мікалая? Раней ён не меў не толькі зямлі, але нават і хаты, жыў у лазні. Зараз атрымлівае пенсію ад калгаса, пабудоваў новы дом. Сын яго вывучыўся на электрамеханіка і працуе ў калгасе.

Добра памятае Уладзімір Курнушка, як, уцякаючы ад беззямелля і панскага прыгнёту, пакінуў родную вёску, паехаў шукаць шчасця ў Францыю.

Як той конь, працаваў ён на

французскіх шахтаўладальнікаў, а жыў упрогаладзь. І тады плонуў на ўсё і вярнуўся дамоў. Зараз Уладзімір Курнушка — брыгадзір 1-й брыгады калгаса. Вывучыліся і выйшлі ў людзі яго дзеці. Сын Эдуард працуе трактарыстам у калгасе. Дачка Альфрэда — аграном. Другая дачка заканчвае педагогічны інстытут. На Мінскім трактарным заводзе працуе сын Станіслаў.

З кожным годам багацее калгас, павялічваецца яго гаспадарка, набываецца новая тэхніка, паляпшаецца дабрабыт земляробаў, расце культура калгаснай вёскі.

Зараз калгасная гаспадарка налічвае 600 галоў буйной рагатай жывёлы, 400 свіней, 400 авечак, многа птушкі.

Сёлета добра ўраджіў у калгасе лён. Толькі ад продажу яго дзяржаве калгас атрымае звыш 600 тысяч рублёў. Апрацоўка Ільну механізавана. На рэчцы, каля вёскі Валасоўшчына, пабудавана цагляная Ільносусшылка. На змену драўлянаму трапту прыйшоў Ільноапрацоўчы аграгат. Дарэчы, рэчка запраджана і створана штучнае возера плошчай у 5 гектараў, у якім разводзяць карпаў.

Мае месяцы былога хутара Пасекі з некалькімі старымі хатамі зараз пабудавана зусім новая вёска, у якой налічваецца 40 двароў.

І куды ні кінеш позірк, усюды што-небудзь будзеца. Пабудавана воданасорная вежа ў вёсцы Барсукі. Прабіты скважыны і заканчваецца будаўніцтва воданасорных вежаў у вёсках Пасекі, Шантары, Масловічы. Заканчваецца будаўніцтва глінабітнага 4-раднага кароўніка. У вёсцы Масловічы будзеца цагляны аўчарнік. Па генеральнаму плану пабудовы вёскі Барсукі прадугледжана будаўніцтва цагляных 2- і 3-х павярховых дамоў з усімі зручнасцямі. Будаўніцтва першага такога дома пачалося ўжо якраз супраць новага дома Курдзекі Аляксея. Пройдзе кароткі час, і вёска Барсукі ператворыцца ў гарадскі пасёлак, а калгас — у высокамеханізаваную гаспа-

дарку. Пачатак гэтаму ўжо зроблены.

У калгасе вырасла свая інтэлігенцыя. Пры панскай Польшчы днём з агнём нельга было знайсці ў вёсцы пісьменнага чалавека з бедных сям'я. А зараз з вёскі выйшлі звыш 15 настаўнікаў, 7 інжынераў, 5 урачоў, 5 афіцэраў Савецкай Арміі. А колькі яшчэ вучаца!

Сын Васіля Шораха Яўген працуе фельчарам і вучыцца завочна ў медыцынскім інстытуце. Яго сястра Ніна — звычайная па Ільну. Летась за высокай ўраджаі атрымала 250 рублёў прэміі.

Вывучыў сваіх дзяцей Канстанцін Сушко. Тры яго сыны — Канстанцін, Аляксандр і Уладзімір — настаўнікі. Аркадзій працуе інжынерам у Мінску, а малодшы — Андрэй вучыцца ў політэхнічным інстытуце.

Багата, культурна і весела жывуць сёння працаўнікі калгаса «Камсамолец». Зайдзіце ў дом калгасніка — тут нікеляваныя ложка, шафы з лустэркамі, поўныя ўсякага адзення, радыё-прыёмнікі, швейныя машыны, дываны і канапы. Звыш 15 калгаснікаў маюць уласныя матацыклы, а веласпеды — гэта ўжо не навіна. Кожны калгаснік мае прыватны ўчастак у 40—60 сотак зямлі, карову, а ў многіх ёсць і цялушка, па 2—3 парсюкі, авечкі і розная птушка.

Пасля працоўнага дня калгаснікі збіраюцца на адпачынак у свой клуб. Тут кожныя 2—3 дні можна паглядзець новы кінафільм, паслухаць цікавую лекцыю або гутарку, пачытаць свейныя газеты, часопісы, згуляць у шахматы, шашкі.

Асабліва любяць калгаснікі паслухаць выступленне калгаснага хору, якім кіруе загадчык клуба дачка Валерыяна Кажаровіча — Даната.

Частыя госці ў калгасе і са-

мадзейныя калектывы з Докшыц, Глыбокага, артысты тэатраў Віцебска і Мінска.

Добра жывуць і родзічы Васіля Курдзекі. Сястра Надзя паранейшаму працуе ў калгасе. Жыве яна з маці, якая дома дглядае карову, свінні, птушку — адным словам, вядзе хатнюю гаспадарку. Пакуль яшчэ жывуць яны на тым самым месцы, дзе і раней, але ў бліжэйшы час пачнуць будаваць новы дом каля брата Аляксея.

Аляксей пераехаў ужо ў свой новы дом з двух пакояў і кухні, пасадзіў малады сад, думает завесці пчола. Другі брат — Яўген працуе на калгаснай малочнай ферме возчыкам, а яго жонка Вера — даярка.

Усе яны адчуваюць сябе добра і прасілі перадаць, што маюць у доме ўсё: ад ежы да адзежы. І яшчэ яны просяць, каб вы ім часцей пісалі, а калі ёсць магчымасць, дык каб прыехалі разам з жонкай у госці. Яны ўсе вельмі чакаюць. Такое запрашэнне перадаваў вам і старшыня калгаса «Камсамолец» Сямён Іосіфавіч Буракоў.

Брат Васіль пасля заканчэння службы ў Савецкай Арміі застаўся ва Уладзівастоку, дзе працуе на заводзе і вучыцца завочна ў інстытуце ў Маскве. У наступным годзе закончыць інстытут і будзе інжынерам.

Самы малодшы, Мікалай, працуе ў Казахстане.

Казёл Міхась, якога вы добра ведаеце, працуе шафёрам, а яго жонка — галоўны бухгалтар калгаса.

Усе аднавяскоўцы, якія вас ведаюць і памятаюць, прасілі перадаць вам і вашай жонцы сардэчнае прывітанне і запрашэнне наведаць вёску і ўласныя вачыма пабачыць, якое радаснае жыццё забяспечыла ім Савецкая ўлада і Камуністычная партыя.

Г. БЯЛЬКЕВІЧ.

ГАНЬБА ФАШЫСЦКІМ НАЙМІТАМІ

Нельга без жаху глядзець дакументальны фільм «Людзі з чорнымі душамі». У ім кадр за кадрам раскрываецца карціна фашысцкіх зверстваў на беларускай зямлі ў дні акупацыі. У жорсткай барацьбе адстойваў сваю свабоду і незалежнасць беларускі народ. І тым больш агідна выглядае паказаная ў фільме кучка авантурыстаў з так званай «беларускай рады», якая называе сябе «ўрадам». Гэтыя найміты здрадзілі свайму народу, свайму Радзіме, тварылі крывавае справы, выслугоўваючыся перад Гітлерам. Усе «дзяржаўныя акты» гэтай рады заканчваліся двума словамі — рас-

страляць, павесіць. Іншых спраў не было ў здраднікаў, ды і быць не магло. Але як ні шалелі самазваныя правіцелі, прывезеныя ў абозе нямецка-фашысцкіх рабайнікоў на беларускую зямлю, а час расплаты настай. Сапраўдныя патрыёты Айчыны вытуралі са свайго свяшчэннай зямлі гэтых халуёў разам з іх гаспадарамі. Якія б яшчэ новыя планы ні выношвалі супраць беларусаў самазваны «прэзідэнт» Астроўскі і яго банда, абседжаючыся на задворках у імперыялістаў, ім ніколі не ўдасца сесці на шыю нашага народа. А. ПРУДНІКАЎ, удзельнік Айчынай вайны.

НА ЛАВЕ ПАДСУДНЫХ

кую прапаганду і паклёп на Савецкую Радзіму. За ўсе гэтыя паслугі Мікола Абрамчык атрымаў ад амерыканскай разведкі многа долараў. Ён купіў вялікі дом у Парыжы і пабудоваў дачу каля Парыжа. У яго дастаткова сродкаў на пастаянныя падарожжы на самалётах па Заходняй Германіі, Англіі, Францыі, Бельгіі і Злучаных Штатах. У час Айчынай вайны Абрамчык верна служыў гітлераўцам у якасці рэдактара нямецкай газеты «Раніца», якая выходзіла ў Берліне на беларускай мове. За адданую службу гітлераўскай ўладзе дазволіла Абрамчыку прыехаць з Берліна ў акупіраваную Беларусь на пабыўку да свайго роднага пляменніка ў Радашковічы. Пляменнік «прэзідэнта» Мікола Абрамчык усю вайну служыў гітлераўскім катом у мундзіры гестапаўца, знішчаючы і рабуючы мірнае насельніцтва.

лоўляй «залатой рыбка». Ён ніколі і нідзе не займаўся сумленнай працай, ніколі не служыў беларускаму народу і свайму Радзіме. «Прэзідэнт» Радаслаў Астроўскі ўсё сваё жыццё знаходзіўся на службе ў замежных улад і разведках. У час гітлераўскай акупацыі ў Беларусі Астроўскі цесна супрацоўнічаў з ворагамі і ўзначальваў беларускі ілжэўрад пад назвай «Беларуская цэнтральная рада». Па віне «прэзідэнта» Астроўскага загінулі тысячы беларускіх патрыётаў і партызан. Адзінымі «сябрамі» гэтага здрадніка ў Беларусі былі акупанты.

У час вызвалення Беларускай ССР ад гітлераўскіх захопнікаў Астроўскі ўцёк у Заходнюю Германію, дзе першыя пасляваенныя гады хаваўся і сядзеў у цэхах, як мыш пад венікам. Аднак, калі ён пераканаўся, што нашы былыя саюзнікі — амерыканскія і англійскія ўлады — не маюць намеру выконваць міжнародны дагавор і не выдадуць яго Савецкім уладам для прыцягнення да крымінальнай адказнасці ў якасці ваеннага злачынцы, Астроўскі ўзяў галаву і пачаў барацьбу з Міколам Абрамчыкам за так званую

«прэзідэнцкую ўладу» і за ўплыў сярод беларускай эміграцыі, спрабуючы заручыцца падтрымкай заходніх імперыялістаў.

Ён прапаноўваў свае паслугі на Захадзе ўсім, каб любой цаной з'явіцца зноў на палітычнай арэне. Аднак «прэзідэнт № 2» заўсёды і ўсюды спазняўся. Яго алярджіў Мікола Абрамчык — «прэзідэнт № 1». Адзіным месцам, дзе Астроўскі меў часовую падтрымку, была Заходняя Германія. Але там яму не ўдалося разбагацець.

Ніхто з ім сур'ёзна не лічыцца. Яго артыкулы і выступленні на Захадзе не робяць ніякага ўражання.

У фільме «Людзі з чорнымі душамі» адлюстраваны падзеі ваенных і першых пасляваенных год. Я ж раскажу аб крываваых героях гэтага фільма ў наступныя гады. Мілітарысты аказваюць «прэзідэнтам» Абрамчыку і Астроўскаму дапамогу і падтрымку, прадстаўляюць ім прыстанішча. Але адзінае справядлівае месца для гэтых злачынцаў — лава падсудных.

В. КУРАГА-СКРАГА.

Па старонках часопісаў нашых сяброў за мяжой

Вышаў з друку чарговы нумар часопіса «Наша жыццё» — орган Рускага Культурна-Дэмакратычнага Саюза ў Фінляндыі.

Часопіс пачынаецца артыкулам «Кастрычніцкая рэвалюцыя — велізарнейшая заваяўка нашага народа», прысвечаным 45-й гадавіне Вялікага Кастрычніка.

У артыкуле падкрэсліваецца, што Савецкі Саюз за 45 год свайго існавання зрабіў велізарнейшы крок уперад.

«...Вялікі савецкі народ, — гаворыцца ў артыкуле, — пасля Кастрычніцкай рэвалюцыі, адчыніўшы нябачаныя раней магчымасці для творчай дзейнасці мас і вызваліўшы народы Расіі з-пад гнёту, непісьменнасці, бескультур'я і цемры, адстаяў сваю Радзіму ў часы грамадзянскай і Айчынай войнаў, стварыў новае сацыялістычнае грамадства і забяспечыў нябачаны росквіт навукі, тэхнікі, культуры і г. д.»

У заключэнне артыкул адзначае, што Рускае Культурна-Дэмакратычнае Саюз у Фінляндыі дэманструе адданасць рускай справе, павагу да рускай культуры і любоў да савецкага народа.

У раздзеле «Жыццё нашай краіны» змешчаны матэрыялы аб працы нашых суайчыннікаў і іх адпачынку, аб барацьбе за мір, аб вывучэнні рускай мовы, працы рускіх школ у Фінляндыі і інш.

Раздзел «Навука і жыццё» друкуе працяг артыкула «Эвалюцыя чалавечага грамадства», у якім раскажваецца аб крызісе капіталістычнай сістэмы, яе загіну і росце краін лагера сацыялізма.

У сувязі са святкаваннем 80-годдзя з дня нараджэння беларускага пісьменніка Якуба Коласа ў раздзеле «Літаратура і мастацтва» гэтай падзеі адведзена некалькі старонак.

Часопіс раскажвае аб жыццёвым шляху, творчай і грамадскай дзейнасці Якуба Коласа, змяшчае яго партрэт і верш «Наш родны край».

У артыкуле «Паззія Янкі Купалы» часопіс знаёміць чытачоў з жыццёвым шляхам, творчай і літаратурнай дзейнасцю вялікага беларускага песняра.

У часопісе змешчаны інфармацыі аб міжнародных падзеях, навіны, спартыўны агляд і розныя паведамленні.

ПОДЗВІГ СПАРТСМЕНКІ

Гэта здарылася на спаборніцтвах спартсменаў-парашутыстаў ДТСААФ паўднёвай зоны краіны. Кірэўнік Аляксандр Кідалаў, пакідаючы самалёт, выпадкова рвануў кольца запаснога парашута. Купал, быццам чахло, накрыв хвост самалёта. Кідалаў паспрабаваў перарэзаць стропы, але ўпусціў нож. Машына траціла кіраванне, вось-вось павіна была ўвайсці ў штопар. І тады інструктар Валяціна Ткачэнка прыняла смелае рашэнне. Дакладна разлічыўшы, яна скокнула з самалёта на плечы Кідалава, ухвалілася за падвесную сістэму яго парашута, абрэзала свабодныя канцы. І вось яны ўжо падаюць удавамі з вышыні 1.350 метраў. Кідалаў ніяк не можа раскрыць свой парашут — ён пашкодзіў руку. Калі да зямлі было каля 400 метраў, Валяціне ўдалося выраваць кольца парашута Кідалава, а затым раскрыць свой парашут. Абодва прыземліліся ўдала.

За мужнасць і знаходлівасць пры выратаванні Аляксандра Кідалава і экіпажа самалёта Рэспубліканскі камітэт ДТСААФ Украіны ўзнагародзіў Валяціну Ткачэнка імянным гадзіннікам.

Электрапрыбарыстка Белградскага цэментнага завода, васемнаццацігадовая камсамолка Валяціна Ткачэнка займаецца парашутным спортам два гады. Год назад ёй быў прысвоены другі разрад і званне інструктара.

ВЯЛІКАЕ БРАТЭРСТВА

У Савецкай краіне праходзіць месячнік чэхаславацкай культуры. Даўня дружба звязвае народы Чэхаславакіі і Беларусі. Гэтая дружба загартавана ў палімі барацьбы з фашызмам. Аб вялікім баявым братэрстве, якое звязала беларусь і славакаў, што са зброяй у руках змагаліся ў радах народных месціцаў на нашай зямлі, расказвае ўдзельнік партызанскага руху былы першы сакратар Палескага падпольнага абнома партыі і камандзір злучэння партызанскіх атрадаў Палескай вобласці Іван Дзмітрыевіч Ветраў.

НАРОДНАЯ партызанская барацьба на акупіраванай тэрыторыі Беларускай ССР наліла інтэрнацыянальны характар. Разам з беларусамі, рускімі, украінцамі змагаліся славакі, чэхі, палякі, сербы, чарнагорцы, нямецкія антыфашысты, французы, бельгійцы.

Асабліва многа ў партызанскіх атрадах, якія дзейнічалі на тэрыторыі былой Палескай вобласці, было чэхаў і славакаў. Пераход славакаў на бок палескіх партызан быў масавым. Ва ўсіх раёнах, дзе стаялі славацкія часці, яны ўстанаўлівалі сувязь з насельніцтвам, а затым і з дзеючымі партызанскімі атрадамі.

Неаднаразова ў зводках Савінфармбюро гаварылася аб пераходзе да партызан Палескіх значных груп славацкіх салдат і афіцэраў. Так, 2 красавіка 1943 года Савінфармбюро паведаміла аб пераходзе вялікай групы славацкіх салдат да партызан Беларусі. Славакі зрабілі наступную заяву: «Мы, салдаты славацкай рэзервной дывізіі, знаходзіліся ў Беларусі, дзе неслі ахову чыгуначных ліній, мастоў і іншых аб'ектаў. Немцы тварылі нечуванья зверствы і гносныя злачынствы ў адносінах да мясцовых савецкіх жыхараў. Мы пераканаліся, што чэхам і славакам не па дарозе з немцамі. Мы не хочам дапамагаць ім паліць вёскі і расстрэльваць невінаватых дзяцей, жанчын і старых. Як сыны вялікай сям'і славянскіх народаў, мы перайшлі на бок партызан і разам з імі дапамагам знішчаць фашысцкіх захопнікаў. Тут, у Беларусі, мы змагаемся за вызваленне славян ад фашысцкага рабства, за вольную і незалежную Чэхаславакію».

З многімі з гэтых слаўных воінаў мне даводзілася неаднаразова сустракацца. Партызанскі славакі цвёрда верылі ў нашу перамогу. У барацьбе з фашысцкімі захопнікамі яны не шкадавалі ні сіл, ні жыцця, мужна пераносілі ўсе цяжкасці і нягоды. Мы не ведалі ні аднаго выпадку, каб хоць адзін славак-партызан здрадзіў або аказаўся перабегчыкам назад. Шчырая дружба і братняя любоў, якая звязала беларускіх партызан са славакамі, не забудзецца ніколі. Ніколі не забудзецца імёны людзей, якія пралілі сваю кроў за перамогу над фашызмам на беларускай зямлі.

Ян НАЛЕПКА

Партызаны ведалі яго пад канспірацыйным імем «капітан Рэпкін». З найвялікшай небяспекай для жыцця слаўны чэхаславацкі патрыёт Ян Налепка разам са сваімі таварышамі ўстанаўліваў сувязь з палескімі і мінскімі партызанамі ўжо ў пачатку 1942 года.

Вось як ўстанаўлівалі сувязь з партызанскімі атрадамі Міхайлоўскага славакі з гарнізона, размешчанага ў раёне Капцэвіч.

13 жніўня 1942 года камандзір атрада Міхайлоўскі атрымаў пільнае паведамленне ад славакаў. Яго прынесла настаўніца школы вёскі Аголічы Петрыкаўскага раёна. У ім пісалася: «Таварышы партызаны! Вы вельмі добра падрываеце нямецкія паязды і эшалоны, падрываеце іх уздзень і ўначы, мы вам не будзем перашкаджаць. Не забывайце нашых салдат, мы прыродзем на ваш бок, каб разам з вамі біць немцаў».

Камандзір атрада напісаў славакам пільнае ў адказ і перадаў праз тую ж настаўніцу. Партызаны прасілі славакаў аказаць садзейніцтва ў падрыве эшалонаў, чыгуначных мастоў, паведамляць ім аб руху гітлераўскіх войскаў і іх узбраенні.

20 жніўня Міхайлоўскі атрымаў адказ ад славакаў Капцэвіцкага гарнізона. Яны паведамілі, што гатовы да сустрэчы з партызанамі і прызначылі яе на 23 жніўня.

Сустрэча адбылася ў прызначаны дзень. Афіцэр «Рэпкін» не з'явіўся, таму што быў выкліканы немцамі ў Петрыкаў. Славакі паведамілі партызанам, што доўга шукалі з імі сустрэчы, што апошні час немцы ім не давяраюць, сочаць за імі, знялі з аховы чыгункі.

Дагаварыліся, што пасля прыезду з Петрыкава «Рэпкіна» славакі самі вырашаць, калі ім будзе больш зручна перайсці да партызан.

Як потым выявілася, аб плане даведзліся немцы. Частка славакаў была пераведзена ў іншыя гарнізоны, аднак многім усё ж удалося перайсці да партызан. Першая група з 33 чалавек далучылася да нас 15 верасня 1942 года ў вёсцы Камаровічы. Другая група ў складзе 48 чалавек — у кастрычніку 1942 года ў вёсцы Фастовічы. Ідучы з гарнізона, кожны славак узяў па дзве вінтоўкі і многа патронаў.

Цяпер сабрана шмат званняў аб актыўным удзеле славакаў-антыфашыстаў з 2-й славацкай ахоўнай дывізіі на чале з Янам Налепкам у аперацыях палескіх і мінскіх партызан. Выключна важную ролю адыгралі яны ў правядзенні аперацыі па ўзрыву 135-метравага чыгуначнага маста праз раку Пціч на чыгункі Брэст—Гомель.

Гэта чыгунка медала для немцаў асабліва важнае стратэгічнае значэнне ў дні наступлення на Волгаград. Узарваўшы мост, беларускія партызаны разам са славакамі вывелі чыгунку на 18 сутак са строю.

Ян Налепка заўсёды захапляўся храбрасцю і мужнасцю партызан Беларусі. Неяк паліцэйскія схапілі разведчыка Ельскага партызанскага атрада. Гэтага партызана паліцэйскі прывёў у штаб славацкага палка, дзе ў гэты час знаходзіўся Ян Налепка. Налепка ў што б там ні стала вырашыў выратаваць разведчыка. Ён абяваў агентам партызан паліцэйскага і аддаў загад арыштаваць яго, а партызана адпусціў.

У 1958 г. Браціславу наведаў былы беларускі партызан В. Раманоўскі. Тут адбылася цёплая сустрэча баявых таварышаў. На здымку: В. Раманоўскі (стаіць) гутарыць са славацкімі сябрамі — былымі байцамі беларускіх партызанскіх атрадаў.

З чэхаславацкімі салдатамі праз беларускіх партызан устанавілі сувязь і украінскія партызаны. Штаб украінскага партызанскага злучэння А. Сабурова наладзіў сувязь з Янам Налепкам, які выношаваў план поўнага пераходу славацкіх палкоў на бок савецкіх партызан. Ажыццявіць гэты план так і не ўдалося. Аднак пераход быў настолькі масавым, што ў злучэнні Сабурова быў створаны спецыяльны чэхаславацкі атрад Ян Налепка стаў камандзірам гэтага атрада.

Ян МІКУЛА

Яшчэ ў 1941 г. уступіў Ян Мікула ў Камуністычную партыю Чэхаславакіі, якая знаходзілася тады ў глыбокім падполлі. У 1942 г. трапіў на фронт, адтуль у ахоўную славацкую дывізію, якая дыслакавалася спачатку на Украіне, а потым у Беларусі.

— Я ішоў на фронт з думкай перайсці на ваш бок. Хутка пасля прыезду ў Беларусь летам 1942 года звязаўся з партызанамі атрада Міхайлоўскага і 11 лістапада 1942 года арга-

Ян Мікула.

нізаваў пераход усёй нашай варты на ваш бок, — пісаў Ян Мікула ў пільнае мне і былому камісару партызанскай брыгады № 125 Кудраву Фёдару Дзімяніавічу.

Знаходзячыся ў складзе 125-й брыгады, Ян Мікула і яго баявыя саратнікі Ашвер Іосіф, Ян Беднар, Руда Вранскі, Андрэй Аравец, Антон Каломбус, Андрэй Падзіман і іншыя ўжо на другі дзень пасля свайго пераходу да партызан уключыліся ў барацьбу супраць нямецка-фашысцкіх захопнікаў.

У снежні 1942 г. удзельнічалі ў падрыве чыгуначнага маста ў раёне вёскі Аголіцкая Рудня.

У лютым 1943 года адважна змагаліся ў баі за вёску Грабаў.

У чэрвені 1943 г. узарвалі варожы эшалон у раёне ст. Каржоўка.

Капаткевіцкія і петрыкаўскія партызаны добра памятаюць бой у вёсцы Грабаў 12 лютага 1943 года. У гэтым баі чаргою з кулямёта быў паранены ў нагу Ян Мікула. Ён паўзком дабраўся да лесу і праляжаў пад елкай тры дні. Партызаны лічылі, што Ян Мікула загінуў. Параненага знайшлі немцы. Спачатку яны думалі, што Мікула венгр, таму што венгры разам з імі ўдзельнічалі ў баі. На допытках Мікула сцвярджаў, што быў узяты партызанамі ў палон. Не аказваючы параненаму ўрачэбнай дапамогі, гітлераўцы доўга трымалі яго ў заключэнні. Толькі дзякуючы станоўчым характарыстыкам, дадзеным Мікулу славацкімі афіцэрамі, у прыватнасці Янам Налепкам, параненага перавезлі ў шпіталь, дзе яму ампутаваў правую нагу.

З дапамогай таварышаў Яну Мікуле ўдалося вырнуцца ў Славакію, там ён уступіў у партызанскую брыгаду генерала Штэфанька. За падпольную антыфашысцкую работу быў неаднаразова ўзнагароджаны.

Ян ЗЯЛЕНКА

У славацкі гарнізон, размешчаны ў ваенным гарадку Козінікі, удалося пранікнуць сувязным Мазырскага партызанскага атрада. У выніку 6 славацкіх салдат — Ян Зяленка, Павел Зяленка, Ян Яворчык, Андрэй Гудак, Андрэй Мажэрык і Стэфан — перайшлі на бок партызан. Хутка ў Мазырскую партызанскую брыгаду перайшло яшчэ 27 чалавек славацкіх салдат і афіцэраў.

З першых дзён знаходжання ў партызанскай брыгадзе славакі паказалі сябе мужнымі і храбрымі байцамі. Асабліва вылучаўся сярод іх Ян Зяленка.

Былы начальнік штаба партызанскага руху Іван Міхайлавіч Уласенка ўспамінае аб рабоце разведвальна-падрыўной групы, у якую ўваходзіў Зяленка:

— Першай аперацыяй, праведзенай гэтай групай, быў узрыў чыгуначнага эшалона з жывой сілай і боепрыпасамі на чыгункі Мазыр—Оўруч ля вёскі Малы Вакавец. Тады партызанамі было знішчана да 350 варожых салдат і афіцэраў. Гэту аперацыю зрабілі ўзрыўнікі Качаноўскі і Ян Зяленка. Другі эшалон быў узарваны паміж станцыямі Мытва і Міхалкі і трэці — недалёка ад ваеннага гарадка Козінікі.

Разам з партызанам Андрэем Здракам Зяленка падарваў ля вёскі Міляшквічы варожы таян і легкавую машыну каля Козінак.

На Гомельшчыне ў Меляшквіцкім лясніцтве жыў і працуе былы партызан славак Ян Зяленка. За гады партызанскай барацьбы палюбіліся яму бела-

рускія лясы, і ён вырашыў назаўсёды застацца жыць у Савецкай Беларусі.

Вільям ШАЛГОВІЧ

Адным з арганізатараў пераходу славакаў на бок украінскіх і беларускіх партызан быў саратнік Яна Налепкі Вільям Шалговіч.

Нарадзіўся ён у 1919 годзе ў вёсцы Ружындол. Бацька Вільяма быў сельскім пралетарыем — не меў сваёй зямлі, наймаўся на сельскагаспадарчыя работы. Хлопчык спачатку вучыўся ў сваёй вёсцы, а потым у Трнове. У 1935 г. ён скончыў школу. У гэты час сям'я Вільяма Шалговіча жыла, як ён сам піша, «у вялікай беднасці». Бацька застаўся без работы, а Вільям з цяжкасцю ўладкаваўся вучнем у друкарню ў горад Браціславе. У Браціславе ўпершыню пазнаёміўся з удзельнікамі рэвалюцыйнага руху рабочымі-камуністамі Лабудай, Гайдуншам, Кош-Когутам і інш.

Мюнхенскія падзеі 1939 года ашаламілі Вільяма. Яму, як і тысячам іншых сумленных славакаў, стала відэачынай злучынная роля партыі славацкіх фашыстаў, з дапамогай якой Гітлеру ўдалося раскалоць чэхаславацкую рэспубліку і стварыць так званую «Славацкую дзяржаву», на чале якой нямецкія фашысты паставілі здрадніцкаў славацкага народа Цісо, Тука і Маха. Першым крокам славацкіх фашыстаў быў закон аб забароне Камуністычнай партыі Славакіі і загад аб мабілізацыі.

У гэты час Лео Кош-Когут дае невялікі партыйныя даручэнні В. Шалговічу.

У 1940 годзе Вільям трапіў на ваенную службу ў славацкую армію. Яго залічылі ў друкарню ў г. Марціні. Тут ён пазнаёміўся з буйным партыйным работнікам Рудольфам Стрэхам. У Марціне выходзіў нелегальны часопіс «Голас напад».

Фашыстам удалося напацьці на сляды падпольнай групы. Таварыш Стрэх арыштаваны, а Шалговіч адпраўлены на фронт.

У Беларусі, дзе апынуўся Вільям Шалговіч, ён пазнаёміўся з Янам Налепкам і па яго даручэнні выконваў многа заданняў па наладжванню сувязі з Капаткевіцкім партызанскім атрадам, якім камандаваў А. М. Міхайлоўскі.

Калі быў створаны асобны чэхаславацкі партызанскі атрад, у яго ўвайшлі ўсе славакі, якія змагаліся ў партызанскіх атрадах Ельскага, Мазырскага і Лельчыцкага раёнаў. У партызанскі атрад Яна Налепкі ўступіў і Вільям Шалговіч. Спачатку ён быў камандзірам звода, потым камандзірам звода чэхаславацкага партызанскага атрада і самастойна кіраваў групай мінераў у аперацыі на чыгуначнай лініі каля станцыі Шапінатка, дзе быў узарваны нямецкі цягнік. За гэтую аперацыю яго ўзнагародзілі медалем. За ўдзел у баях за вызваленне Оўруча быў узнагароджаны ордэнам Чырвонай Зоркі.

У Оўручы Вільям Шалговіч, як і ўсе славакі, сустрэўся з наступаючымі часткамі Савецкай Арміі і быў пераведзены ў злучэнне генерала Свабоды. Там ён быў палітработнікам трэцяй Чэхаславацкай брыгады. Знамянальная падзея для яго было ўступленне 3 снежня 1943 г. ў рады Камуністычнай партыі Чэхаславакіі.

Зараз Шалговіч працуе ў ЦК КПЧ.

Такі баявы шлях палескага і украінскага партызана, нашага баявога сябра і брата славака Вільяма Шалговіча.

І. Д. ВЕТРАЎ.

(Заканчэнне будзе.)

НАШ АДРАС

Мінск, Ленінскі праспект, 77. Дом друку. Рэдакцыя газеты «Гомельская Рада».

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ